

Za uvod: Voda

»V začetku je Bog ustvaril nebo in zemljo. Zemlja pa je bila pusta in prazna, tema se je razprostirala nad globinami in duh Božji je vel nad vodami.« (1 Mz 1,1–2)

Voda s svojo večplastno vlogo predstavlja eno najmočnejših simbolnih vrednosti tudi v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi ter slovenskem geografskem in duhovnem prostoru. Je vir življenja, prisposoda sprememb in najpopolnejša popotnica, ki med svojim tekom sama postane pot. Zlasti v mitoloških zgodbah in verskih besedilih voda pomeni moč, modrost, resnico, ki so od nekdaj določale usodo starodavnih pa tudi vseh drugih civilizacij ob mogočnih rekah. Kot zrcalo človeške duše voda lahko ponazarja celoten razpon čustev, doživljanj, razpoloženj; od melanholije prek veselja do spokojnosti. V dragocenem ljudskem izročilu ostaja domovanje bajeslovnih bitij in do danes nedoumljivih skrivnosti. Za Slovenijo, ki po bogastvu z naravnimi vodnimi viri sodi v evropski vrh, voda ni samo ustavna pravica, temveč močno identitetno znamenje, vtkano celo v državni grb.

Večavtorska monografija 62. seminarja slovenskega jezika, literature in kulture z naslovom *Voda v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi* prinaša poglobljen interdisciplinarni pogled na to elementarno prvino, ki vznemirja človeško domišljijo že od prazgodovinskih mitov pa do sodobnih ekoloških vprašanj. Prvi del monografije nas popelje v literarno-kulturne globočine. Literarni in kulturni zgodovinar Igor Grdina v prispevku *Morje in kontinentalci* preučuje, kako so slovenski ustvarjalci iz zaledja doživljali morje kot očiščujočo moč in silo, ki presega človekova spoznanja. Literarna zgodovinarica in etnologinja Marija Stanonik se v razpravi *Voda v slovenski slovstveni folklori* posveča mitološkemu reliktu, pojmu žive vode in bajeslovnim bitjem, ki so skozi ljudsko izročilo sooblikovala našo kulturno pokrajino. Prispevek o vsestransko nadarjeni in dejavni ustvarjalki Luizi Crobath Pesjakovi osvetljuje zlasti motiviko jezera kot prostora Božje prisotnosti in bidermajerske religiozne kontemplacije, pri čemer voda postane odsev notranjih svetov. Filozof in teolog Edvard Kovač pa krščanski simbol vode poveže z duhovnim prerobenjem v Prešernovem *Krstu pri Savici* in Gregorčičevo vizijo reke Soče kot rajske čistosti. Na edinstveno modrozeleno barvo te 137 km dolge alpske rečne lepote, najlepše (evropske) reke, ki svojo pot začne v osrčju Trente pod Julijskimi Alpami, želi aludirati tudi barva naše monografije.

Naravoslovne in filozofske vidike vode najprej dopolnjuje fizičarka, gradbena inženirka in hidrologinja Mira Kobold, ki skozi hidrološko stroko opozarja na izzive podnebnih sprememb in pomen varovanja našega vodnega bogastva, medtem ko nas filozofinja in antropologinja Maja Bjelica v soavtorstvu s Petrijem Berndtsonom skozi filozofijo elementov popelje na Sečoveljske soline, kjer »matična voda« v svojem krožnem procesu rojeva solne kristale. Jezikoslovni sklop monografije prinaša natančne analize leksema voda. Jezikoslovci Nataša Jakop, Matej Meterc in Andreja Žele obravnavajo njegovo frazeološko

in terminološko produktivnost, ki zrcali našo bivanjsko izkušnjo, Matej Šekli in Vera Smole pa se v narečjeslovni študiji osredotočata na izvore poimenovanj za mlako ter razkrivata bogato plast neprevzetega in prevzetega besedja v slovenskih govorih. Monografijo v duhu najpolnejše popotnice pomagajo skleniti prispevki različno mladih raziskovalcev, ki s svojo radovednostjo in svežino vodno motiviko aplicirajo na izbrana dela besedne in upodabljalno umetnosti. Job Fridl Jarc analizira Robbov vodnjak kot osrednji simbol Ljubljane, razpet med baročno tradicijo in antičnim mitom o Argonavtih, Nika Žlindra v znamenitem romanu *Visoška kronika* Ivana Tavčarja prepoznava vodo kot razsodnico nedolžnosti ter vez med to- in onstranstvom, Ema Terpin analizira morje kot identitetni element tržaške bitnosti v pripovedništvu Borisa Pahorja, Mia Hočevar pa v kratki prozi pisateljice Zofke Kveder vodo interpretira kot alegorijo za potlačene bolečine in družbeno realnost.

Skupni imenovalec vseh razprav je globoko spoštljiv odnos do vode, ki v razpetosti med snovnostjo in neskončnostjo, materialnim in metafizično-duhovnim določa našo identiteto, blagostanje in bivanjski smisel. Bralcem in bralkam želim, da bi jih prispevki navdihnili tako k odgovornemu in čutečemu odnosu do tega neprecenljivega daru narave, ki ga (žal) najbolj cenimo, ko presahne, ter k odkrivanju nemirnih valovanj, živahnih žuborenj in tudi spokojnih mirovanj lastnih, notranjih voda.

prof. ddr. Urška Perenič,
predsednica 62. Seminarja